

Duurzame landbouw –
Gezond voedsel - Vitaal platteland

Kringlooplandbouw - Ondernemend Ambachtelijk Boeren

Frits van der Schans
21 november 2018

Achtergrond Frits van der Schans

- Boerenzoon met 6 broers en 2 zussen opgegroeid in de Betuwe (Bommelerwaard)
- Agrarisch bedrijf met
 - melkkoeien, varkens, kippen, schapen, kalkoenen (augustus tot Kerst), geiten, konijnen, eenden, ganzen, paarden, pony's, ezels
 - grasland, akkerbouw (graan, maïs, aardappelen, voederbieten), boomgaard en zeer royale moestuin
 - huisverkoop en zorgactiviteiten
- Na 1975 (overlijden van vader) specialisatie en groei tot groot melkvee- en zuivelbedrijf

Landbouw in Nederland (1)

Schapen hoeden op de heide

- Mestverzameling tbv tuinbouw

Gemengde bedrijf

- Evenwicht tussen plantaardige en dierlijke productie op bedrijfsniveau

“Nooit meer honger” - Mansholt

- Specialisatie en schaalvergroting (bedrijf / sector)
- “Gat van Rotterdam” → einde grondgebondenheid
- Problemen: milieu, dierwelzijn en –gezondheid

Landbouw in Nederland (2)

Overheid

- Gemeenschappelijk Landbouw Beleid
- Investeringssubsidie en fiscale aftrek (MIA / VAMIL)

Keten stuurt steeds meer (indirect)

- Banken, accountants, juristen, veevoer- en mestbedrijven, dierenartsen, stallenbouwers, etc.
- Sturing op verdienmodel van ketenpartijen ipv ondersteuning van verdienmodel agrariër
- Technieken -die ketenpartijen kunnen leveren- lossen alle problemen op; het "*eigen-belang-geloof*"

Landbouw in Nederland (3)

Aanpak problemen veehouderij

- Fragmentarisch en sectoraal
- Soms middelgericht, dan weer doelgericht
- Zelden aan de bron en vaak 'end-of-pipe'
- Vaak met tegenwerkende effecten:
 - Dierenwelzijn
 - Mest (stikstof en of fosfaat)
 - Ammoniak
 - Diergezondheid
 - Fijnstof
 - Broeikasgassen

Maatschappelijke ontwikkelingen

Bevolking en agrarische sector *

- meer mensen (en wensen), woningen, bedrijven en wegen
- minder cultuurgrond (-1% pj) en bedrijven (-4% pj)

Klimaat leidend voor voedselproductie

- minder uitstoot broeikasgassen (let op: veengronden)

Minder gebruik 'chemie' (gewasbescherming, diergezondheid, kunstmest) en **GMO** ('VLOG-melk')

Ethiek van voedselproductie

- oogsten aan dieren versus oogsten van dieren

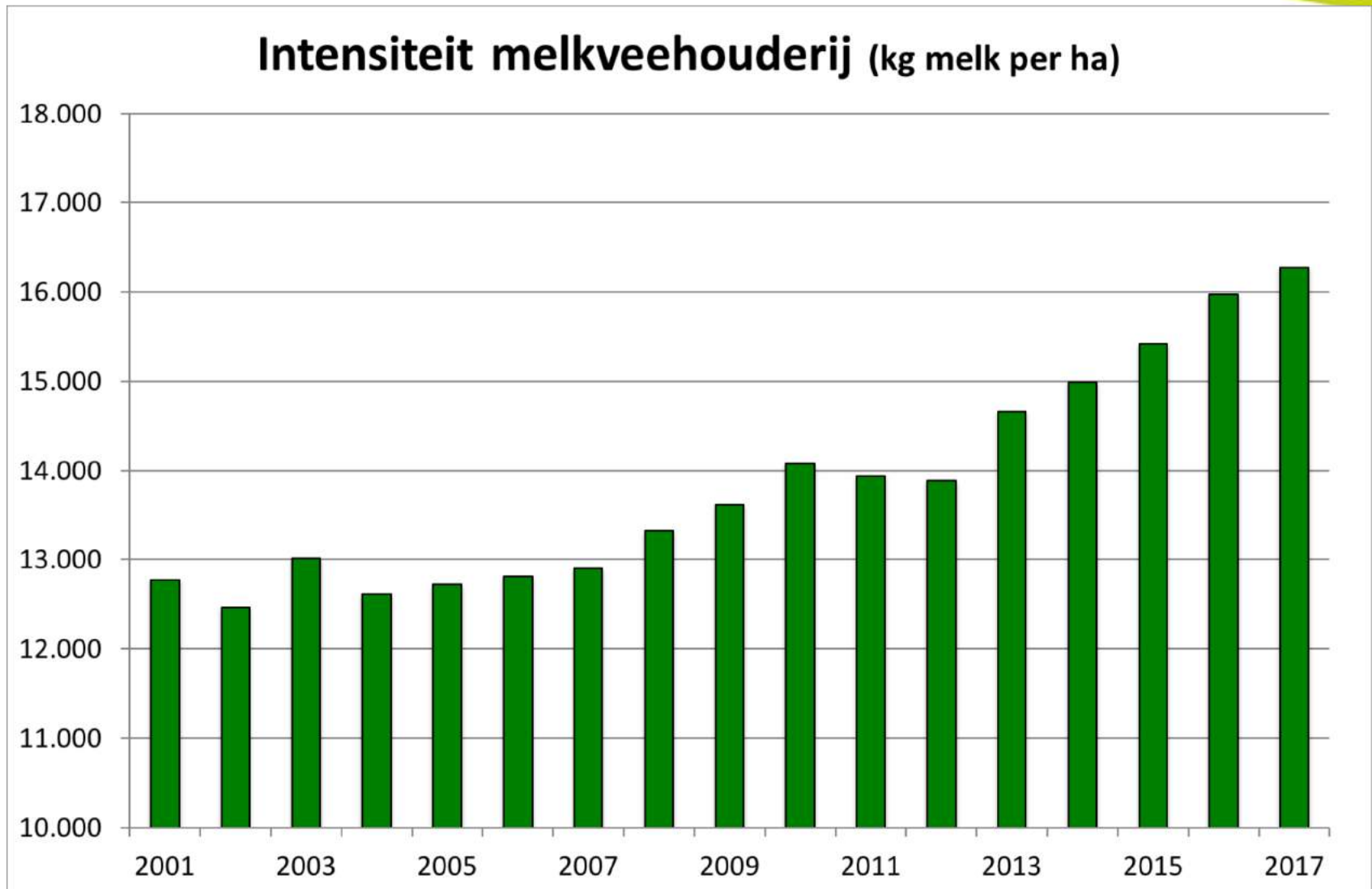
Sociale cohesie platteland

- agrariërs -> versus <- nieuwe gebruikers (VAB's)

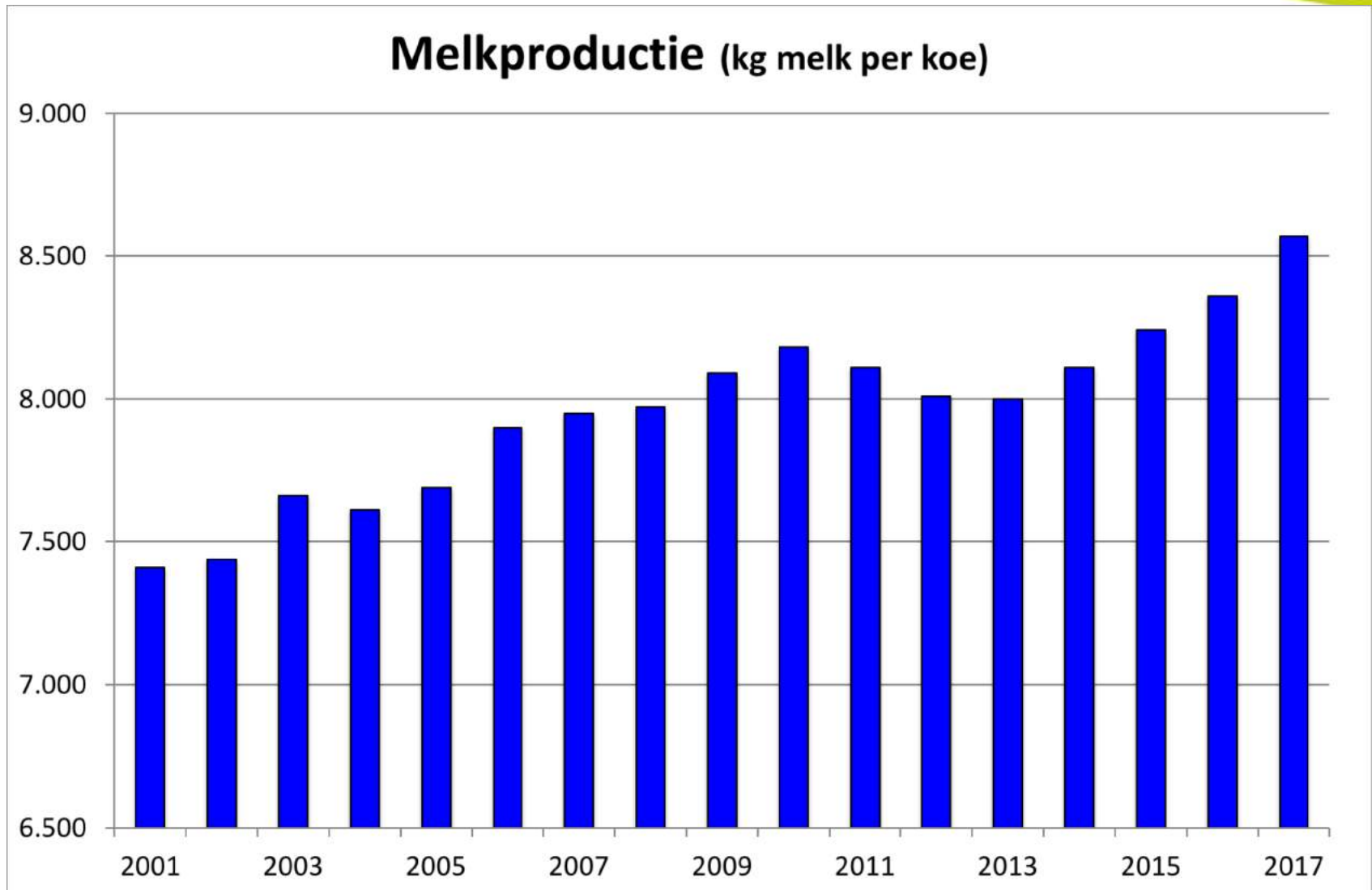
Maatschappelijke opgaven

- **Voedsel duurzamer produceren**
 - minder effect op milieu en leefomgeving
 - bovenal 'klimaatvriendelijk'
- **'Oplossing' efficiëntie, efficiëntie, efficiëntie**

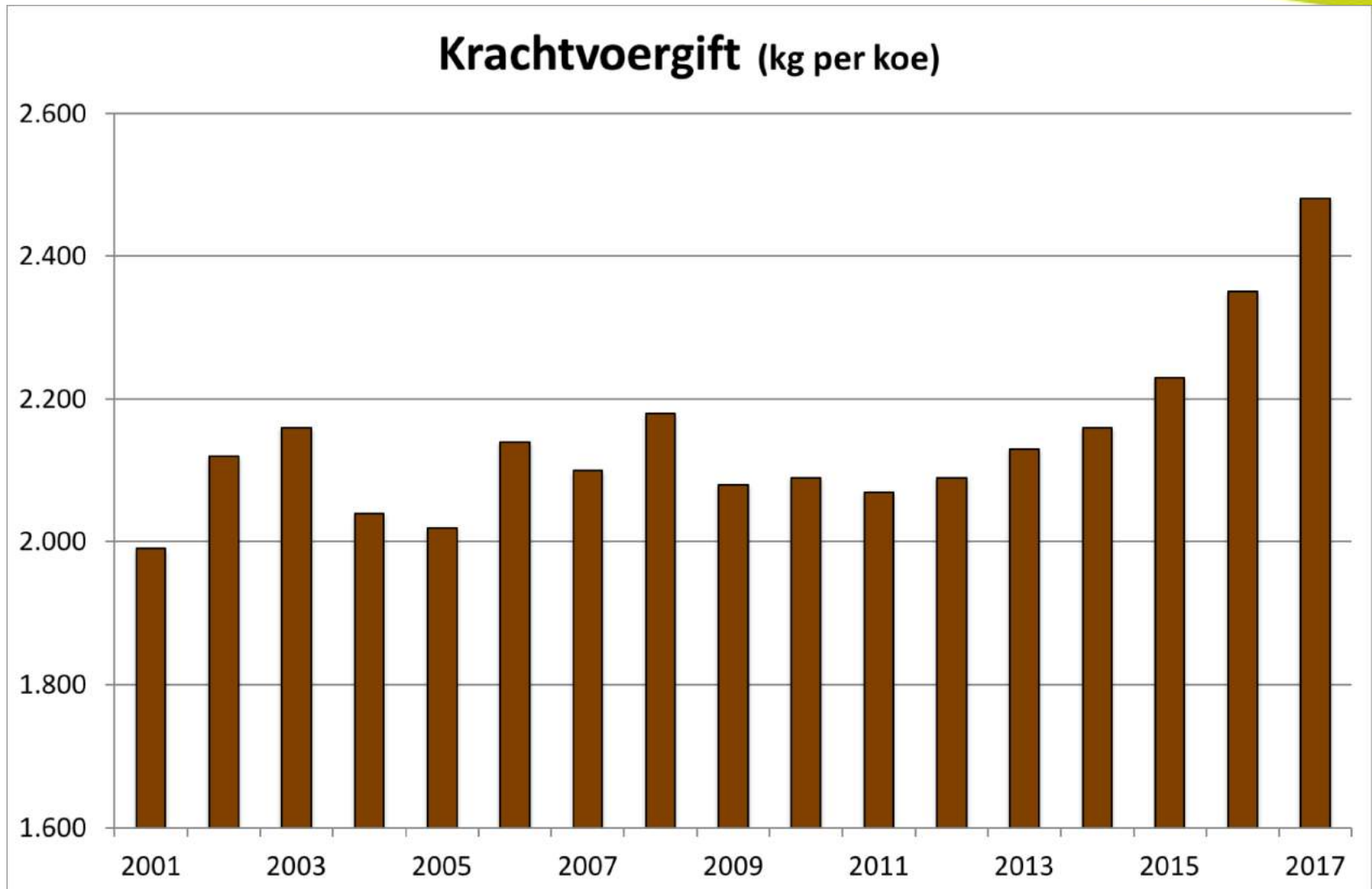
Sturen op efficiëntie $\neq$ kringloop (1)

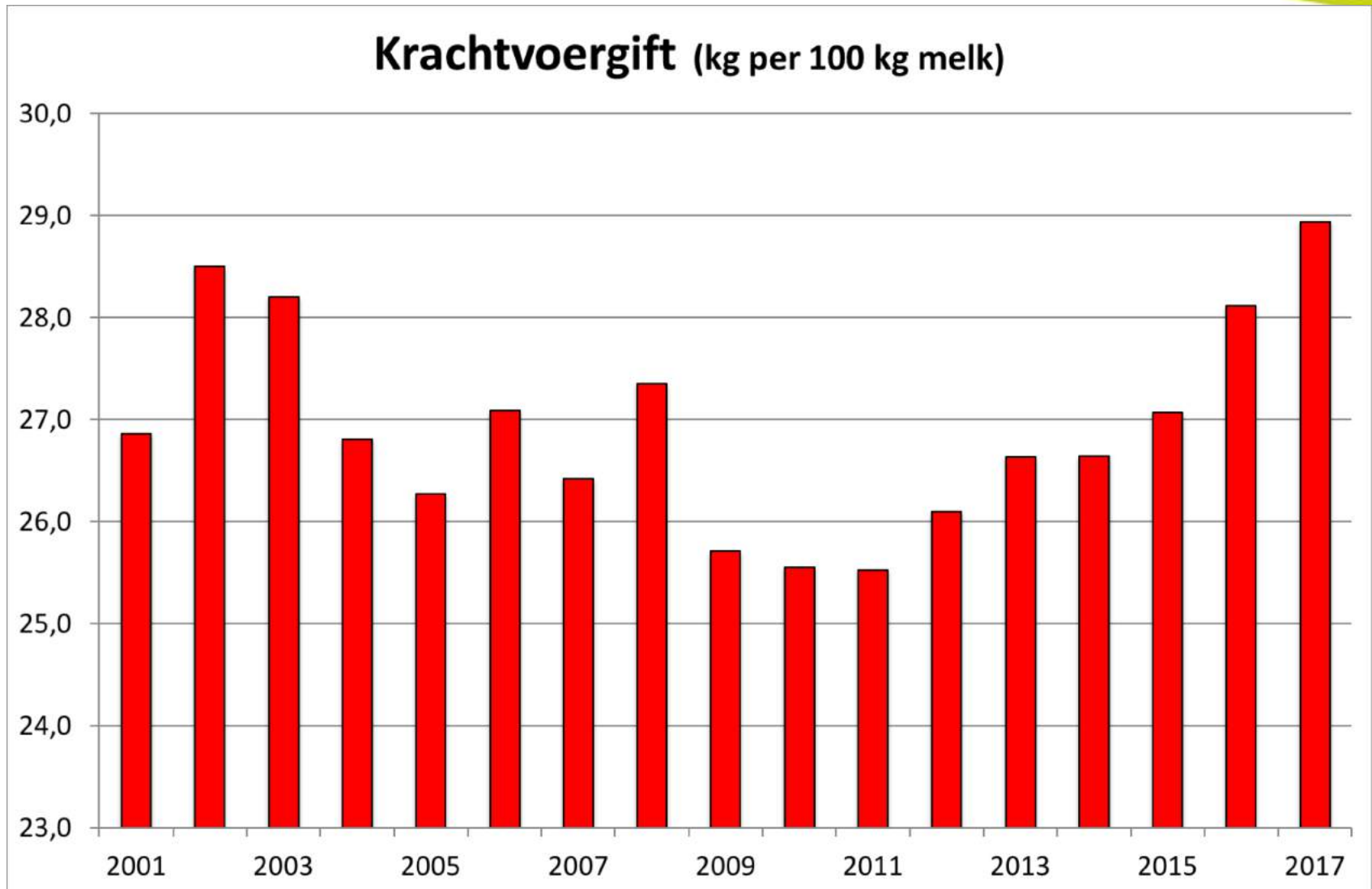
Sturen op efficiëntie $\neq$ kringloop (2)

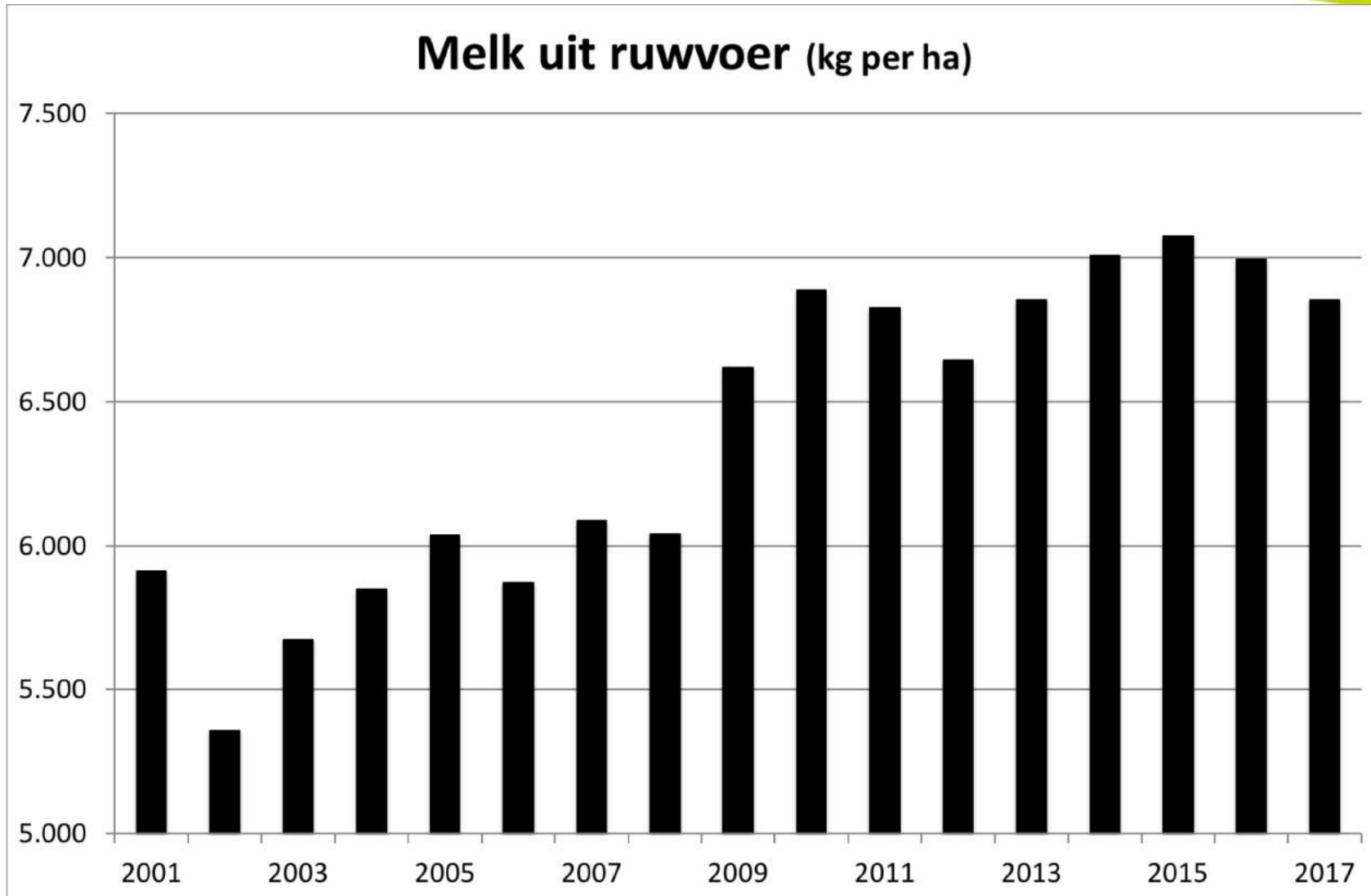
Sturen op efficiëntie $\neq$ kringloop (3)

Sturen op efficiëntie $\neq$ kringloop (4)

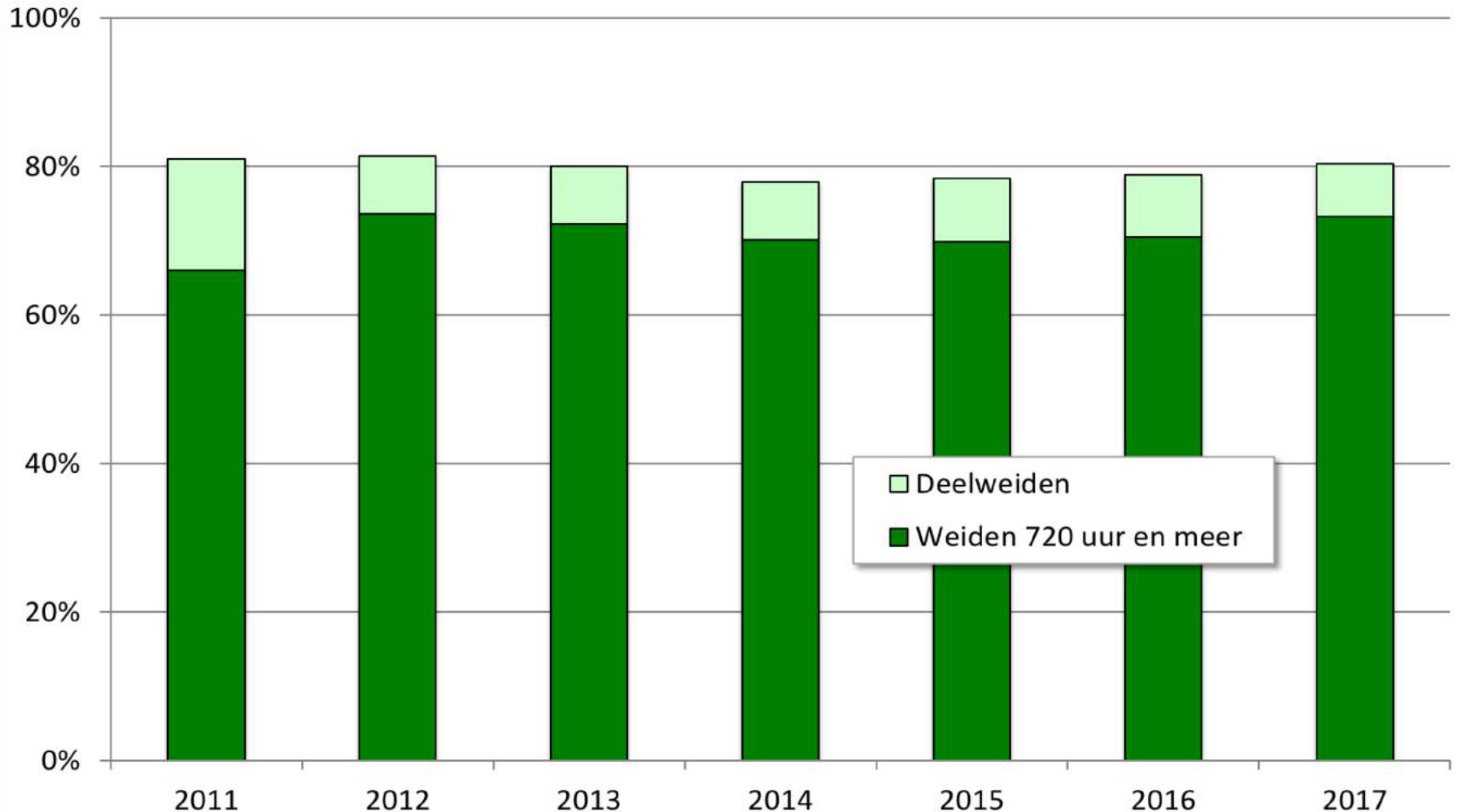

Sturen op efficiëntie $\neq$ kringloop (5)

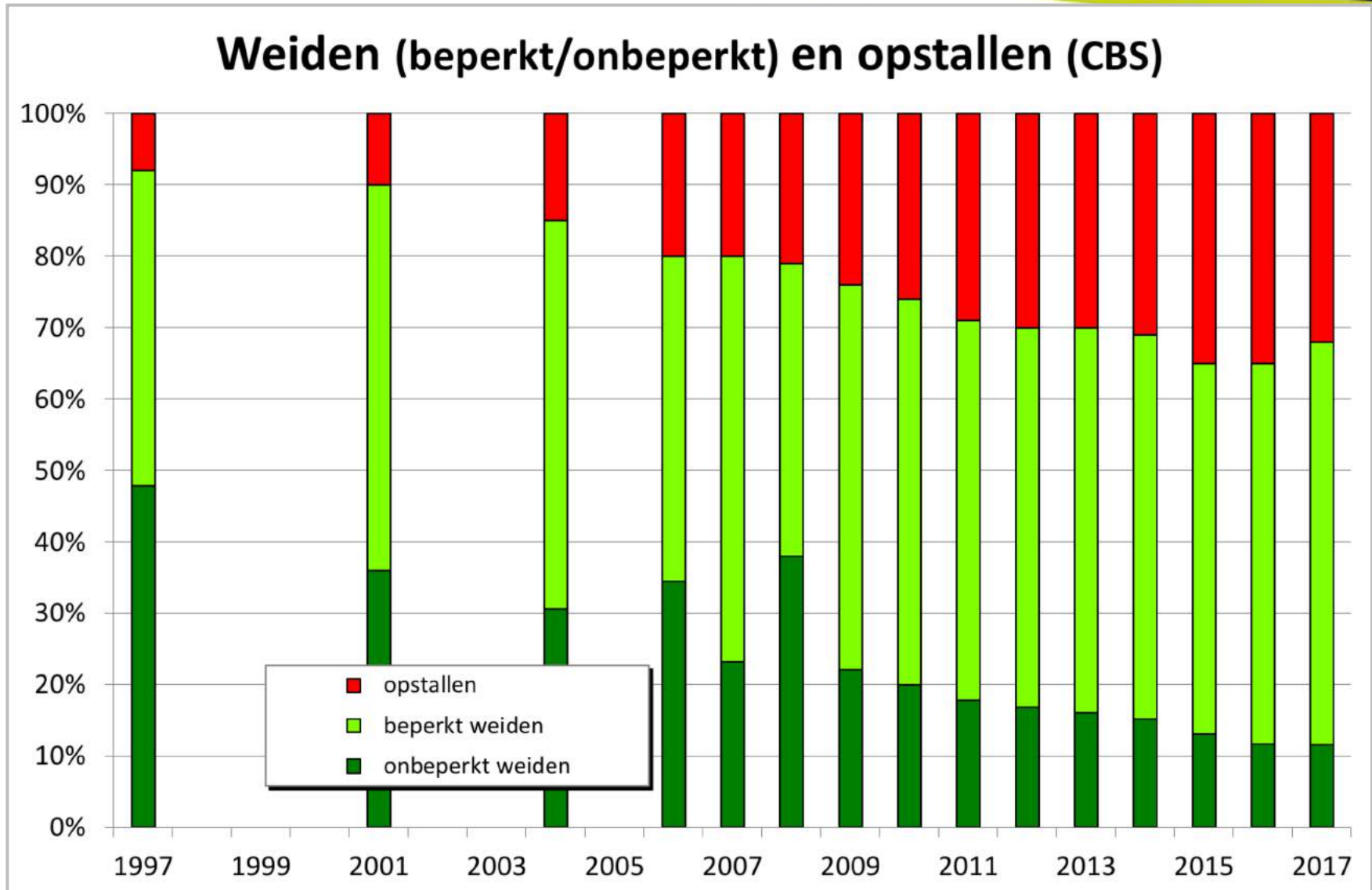

Weidegang (DZK)

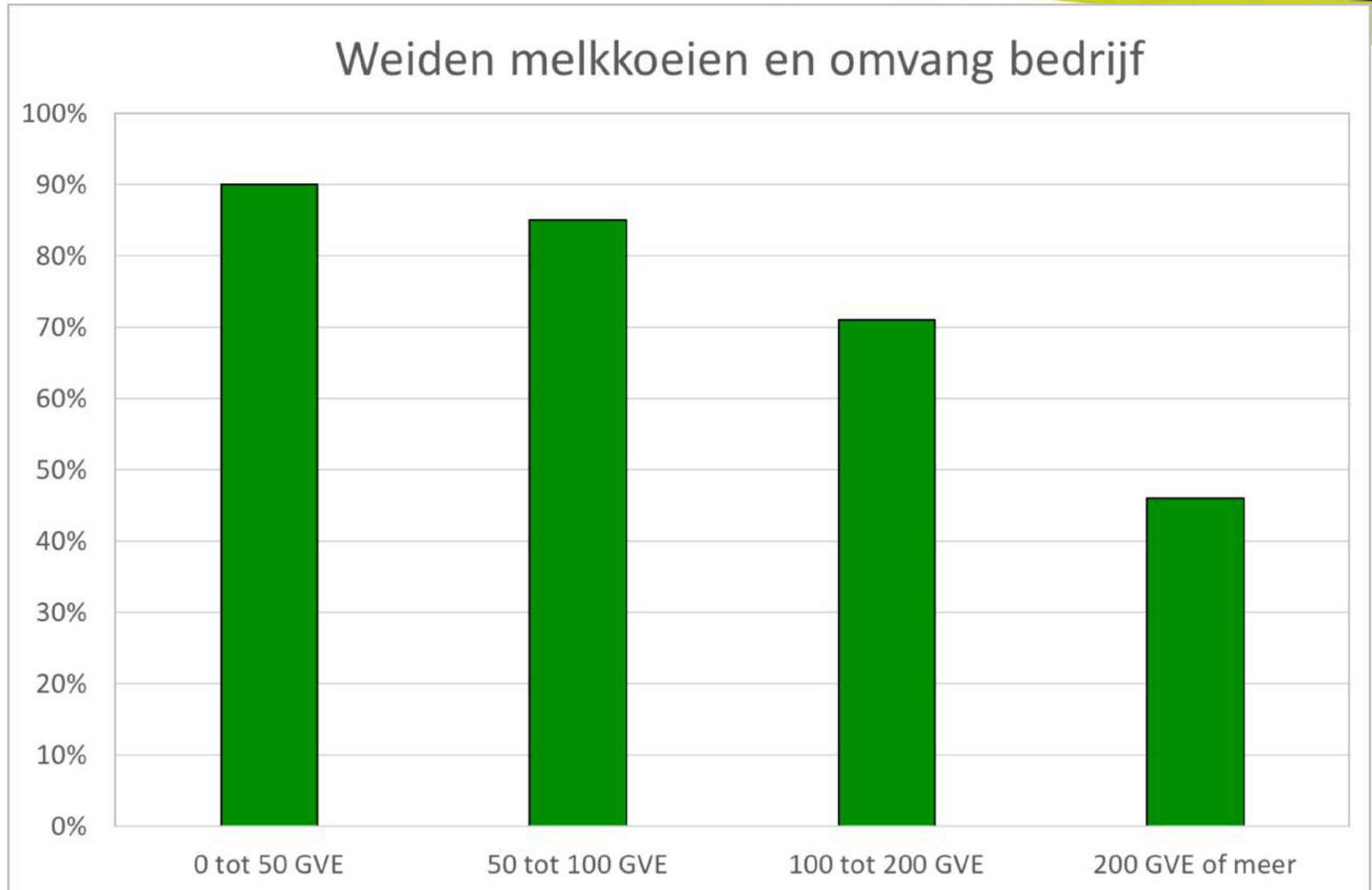
Melkveebedrijven met weidegang (DZK)

Weidegang (CBS)

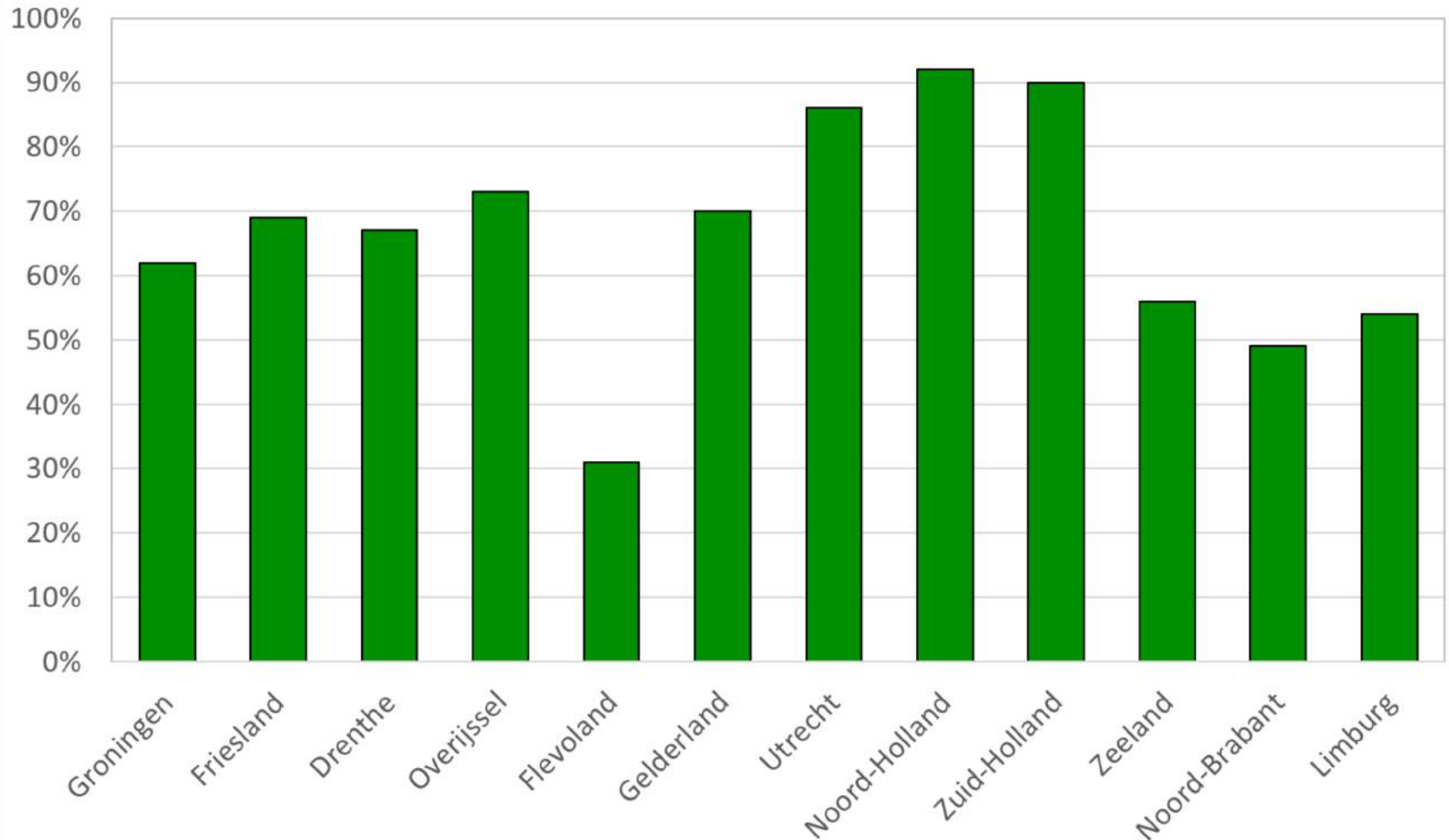

Weidegang (bedrijfsomvang)

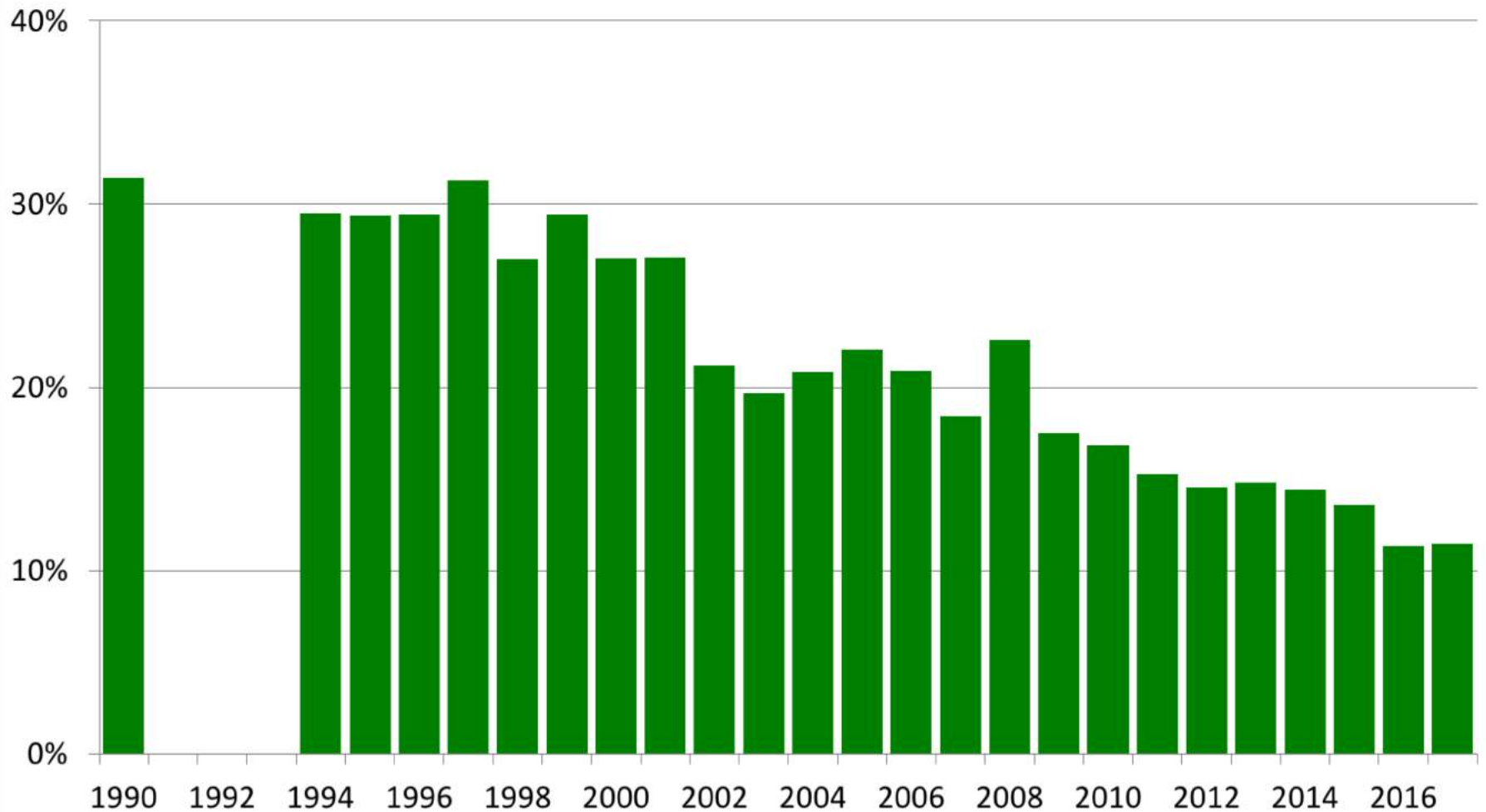
Weidegang (provincies)

Weiden melkkoeien in de provincies

Weidegang ('burgers')

Weidemest melkkoeien (CBS)

clm

8 mei 2016

clm

11 juni 2016

MELK, KAAS EN LANDSCHAPSPIJN

**Friesland, industrieland.
„Ik heb 83 kilometer gefietst en vier
scholeksterpaartjes gezien”, zegt een
vriendin, „verder niks.”
Landschapspijn doet zeer.
En het maakt kwaad. Want van wie
is dit land eigenlijk?**

Van wie is dit land? Een beetje van ons
nog misschien. Maar verder vooral van
miljoenen melkdrinkende, kaasetende,
zuivelliefhebbers in de rest van de wereld.
Wat kunnen we ertegen doen? Wij zaaien
bijenmengsels in onze tuin. We zijn blij
met begroeide rotondes en wilde bloemen
langs de fietspaden. Wij laten het gebeuren.

clm

27 juli 2016

clm

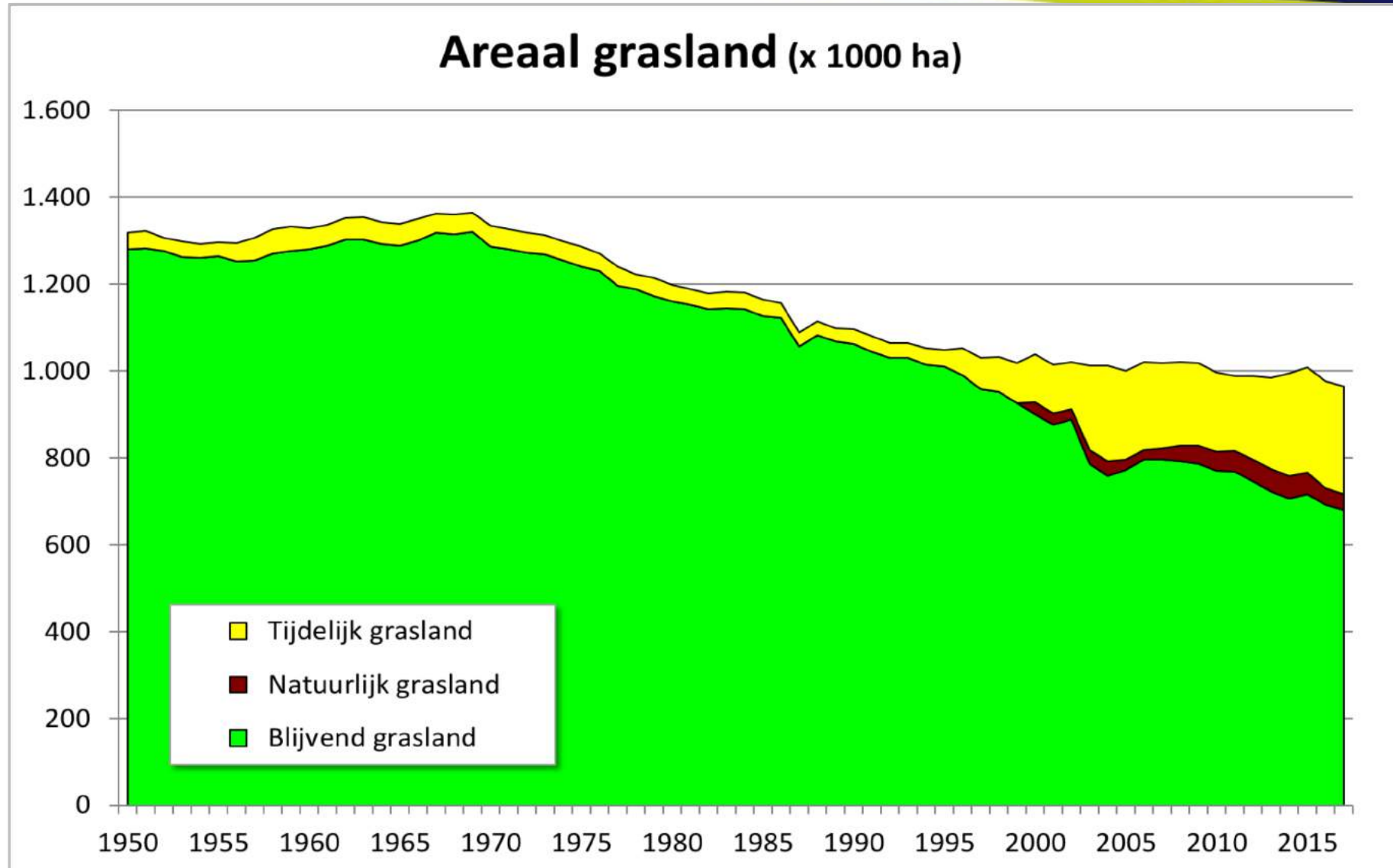
3 september 2016

clm

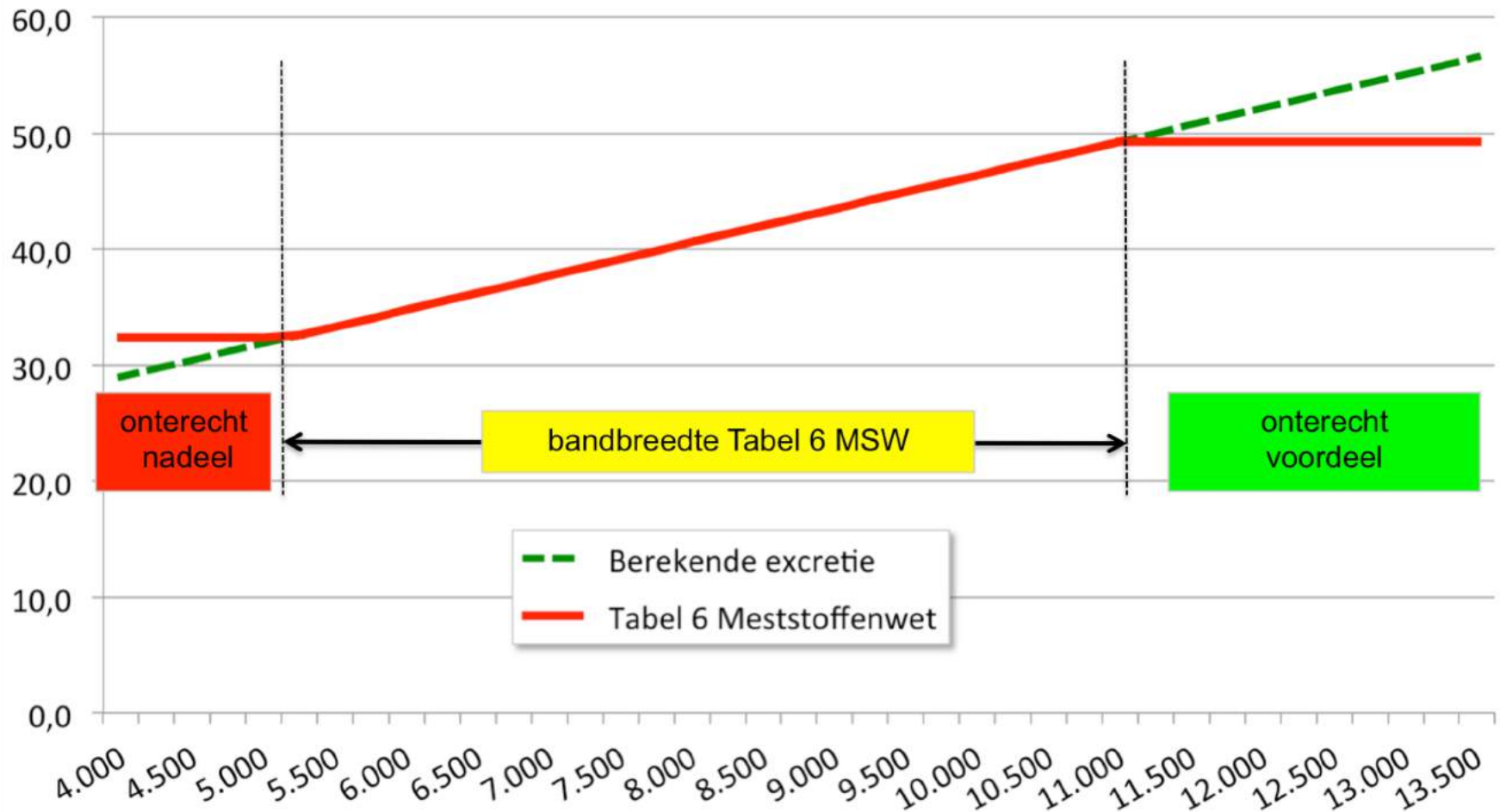
25 oktober 2016

Minder grasland, minder blijvend grasland

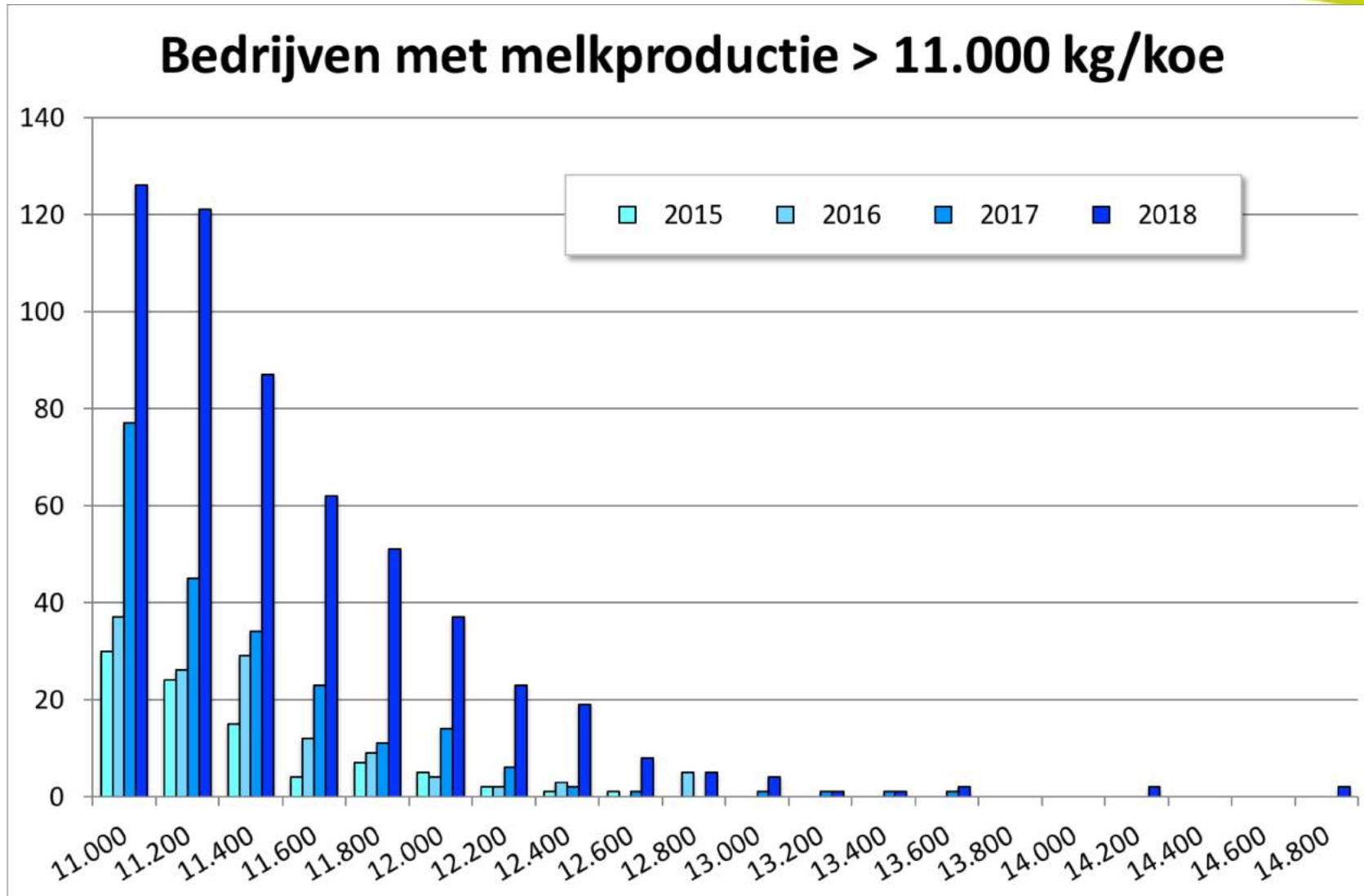

'Voordeel' hoge melkproductie per koe

Fosfaatexcretie per koe (kg)

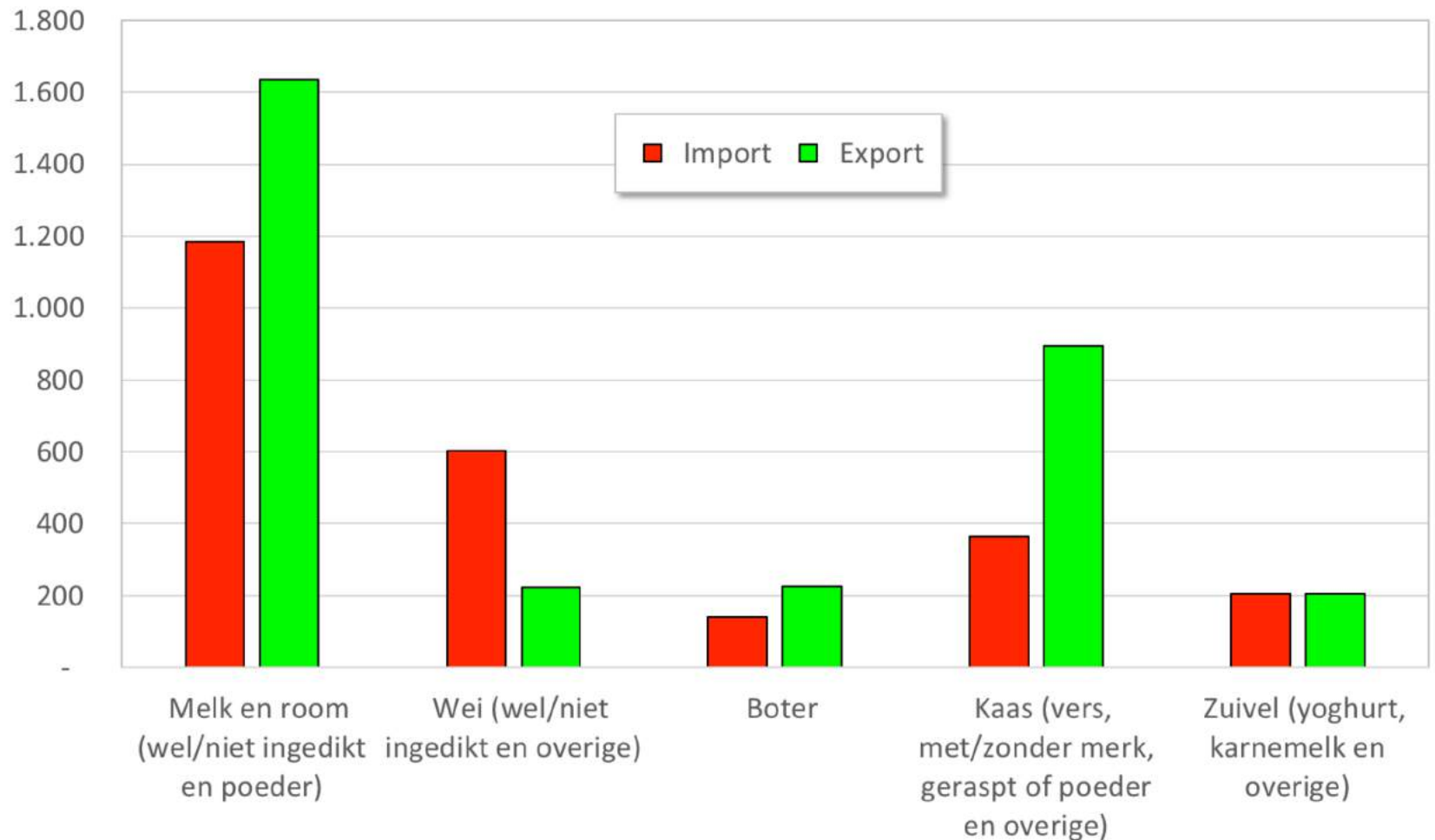

Onterecht voordeel bij 550 bedrijven

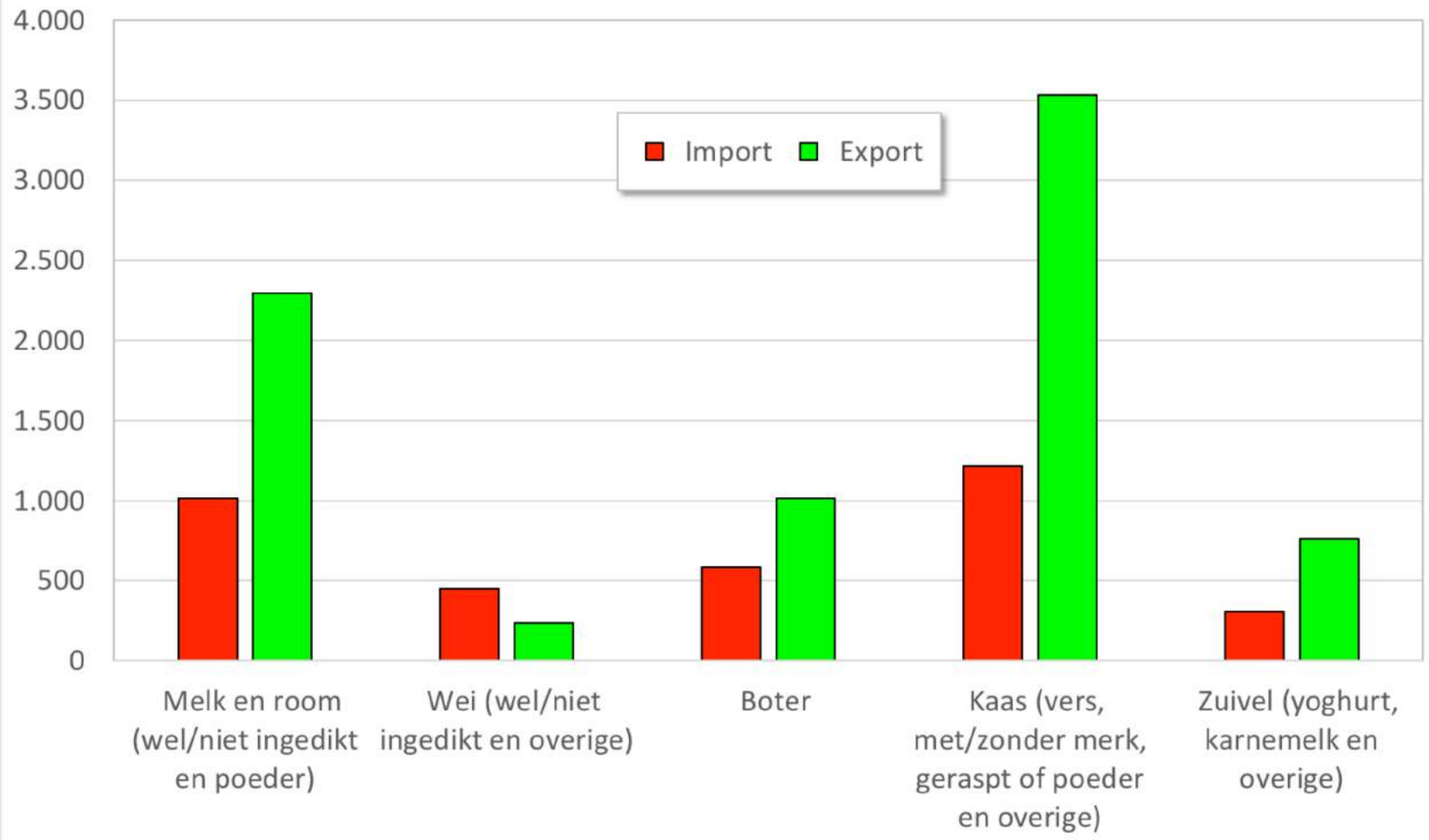
Nederland - handelsland van zuivel

Import en Export Zuivel in 2017 (miljoen kg)

Nederland - handelsland van zuivel

Import en Export Zuivel in 2017 (miljoen euro)

Maatschappelijke opgaven

- **Voedsel duurzamer produceren**
 - minder effect op milieu en leefomgeving
 - bovenal 'klimaatvriendelijk'
- **Transitie in voedselproductie nodig?**
 - van dierlijk naar plantaardig
 - minder varkens/kippen/koeien
 - meer insecten, algen, schimmels, bacteriën,
 - 'industrieel' duurzaam versus 'natuurlijk' duurzaam
 - sluiten van kringlopen, kringlooplandbouw

Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden

Nederland als koploper in kringlooplandbouw

bouw.natuur

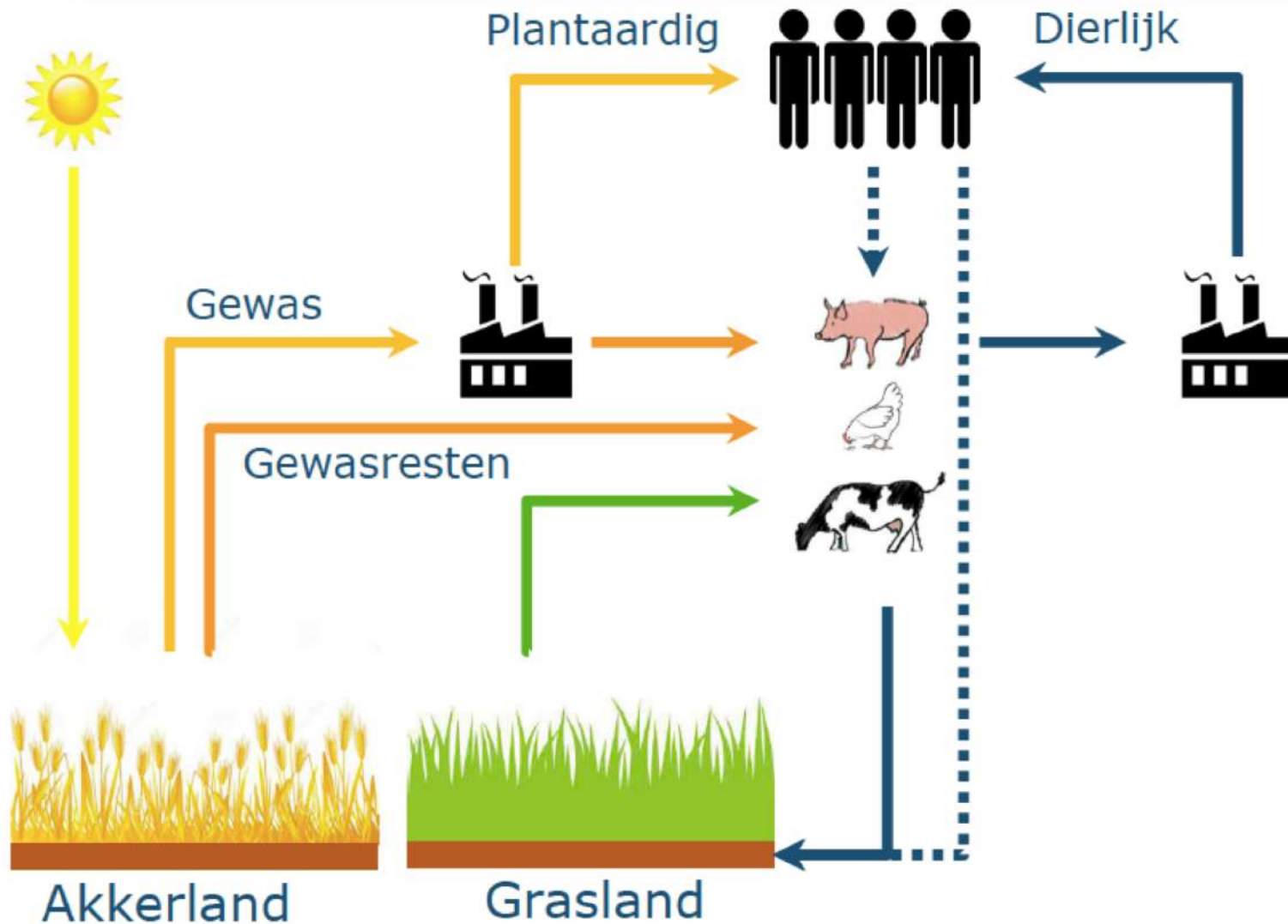
“Duurzame initiatieven zitten
– als het ware –
gevangen in het huidige
productiesysteem, dat niet
toekomstbestendig is.”

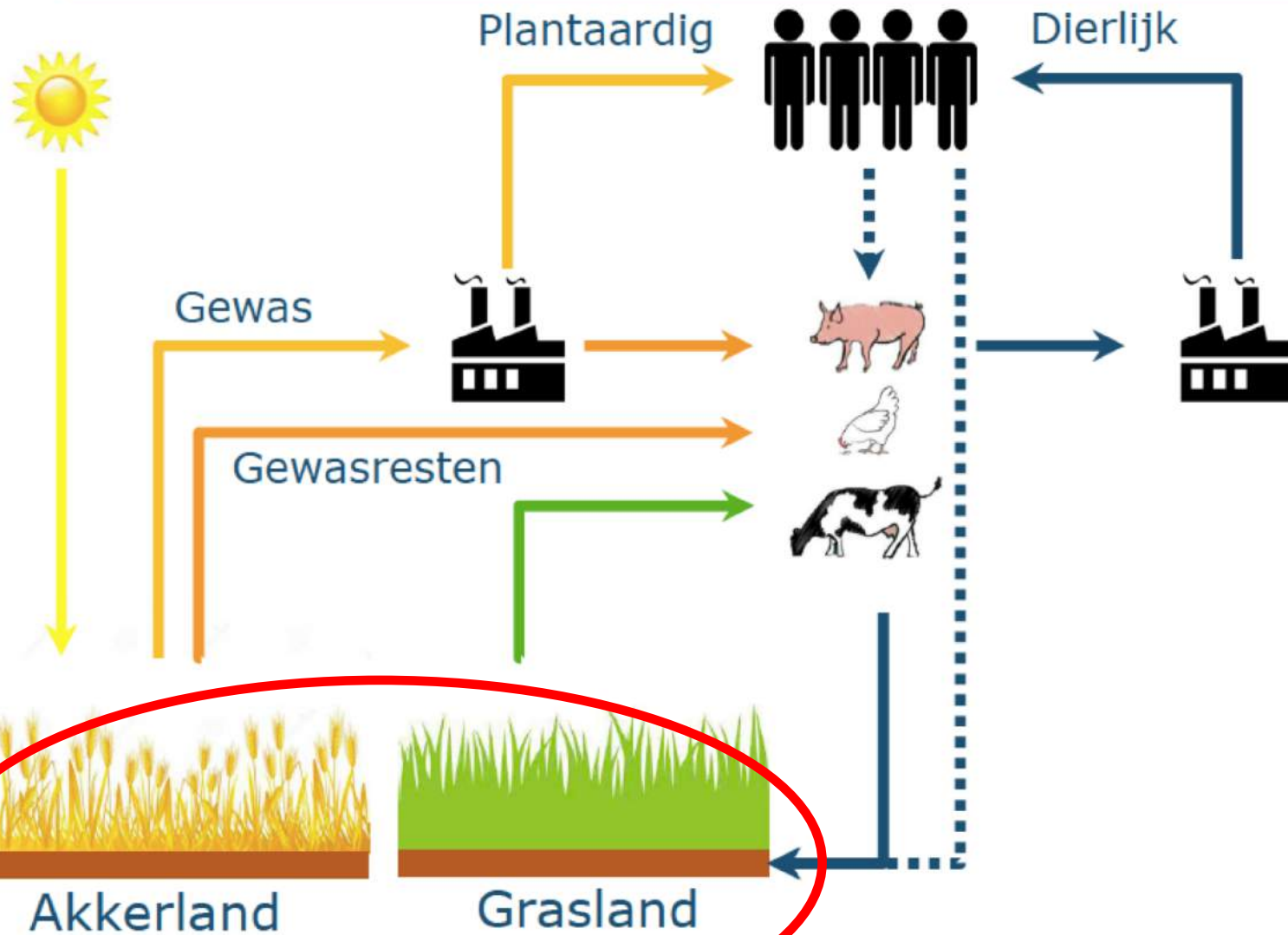
Reacties op visie LNV - Schouten

- **LTO:** koers past bij ambities boeren en tuinders
- **POV:** varken is kringloopdier bij uitstek
- **NMV:** visie is goede eerste stap
- **Natuurmonumenten:** grutto heeft niets tot 2030
- **Natuur & Milieu:** urgentie duidelijk, regie mist
- **CDA - VVD:** waardering voor landbouw, afschaffen regelgeving die kringlooplandbouw hindert
- **D66:** kringloopvisie uitvoeren, gebruik kunstmest en bestrijdingsmiddelen aan banden
- **SP - Groenlinks:** waardering voor 'grenzen aan huidige landbouw', missen krimp veestapel
- **Rabobank:** wil ook groenere, gezondere voedselketen
- **Allen:** goed dat inkomenspositie boer aan de orde wordt gesteld

Circulair voedselsysteem

Circulair voedselsysteem

Gebruik van Nederlandse gronden

- **Veengrond met (hoog water en) grasland**
 - grondgebonden melkveehouderij, koeien in de wei en vogels erbij
 - korte kringlopen zijn basis
- **Zand-/kleigrond met akker- en tuinbouw**
 - primair “aardappelen, groenten en fruit”
 - grasland tbv optimaliseren akkerbouwrotatie (en melkvee)
- **Niet-grondgebonden veehouderij**
 - op (agrarische) bedrijventerreinen
 - restanten levensmiddelenindustrie zijn basis

Leer koeien te grazen als gekken...

Weiderest na 3 keer beweiden. Goed weiden is vooral opvoeding. "Altijd keurig je bordje leegeten."

10:21 AM - 18 May 2018

Kringloop landbouw -> krimp veestapel

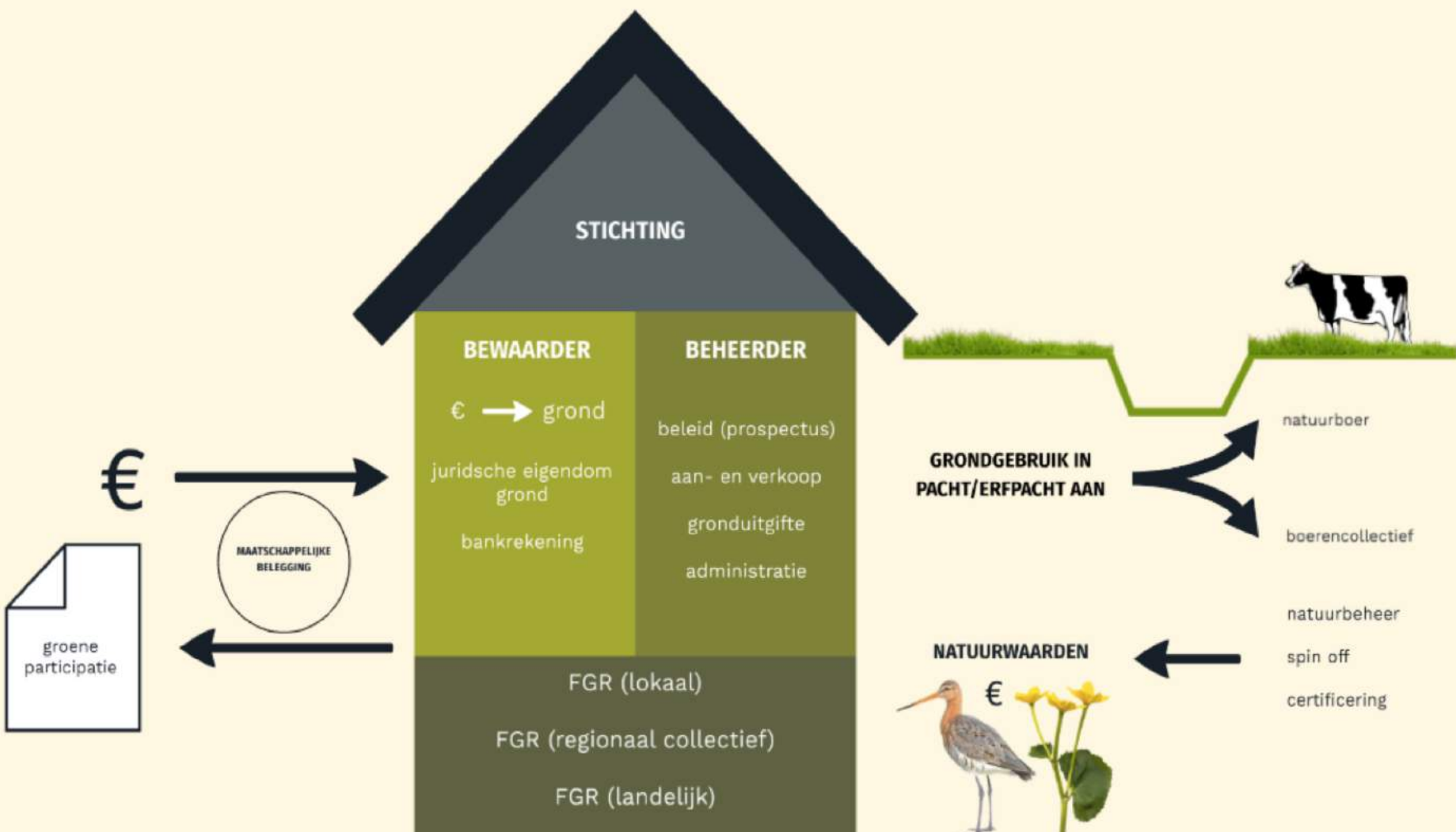
Krimp van de veestapel leidt tot

- minder mest en mestverwerking en lagere emissie ammoniak, geur, fijnstof en BKG
- minder (vergaande) milieumaatregelen, dus lagere kosten en kostprijs primaire product
- door lagere omzet in de keten; aanzienlijke kosten toeleverende en verwerkende bedrijven
- grote consequenties stoppers veebedrijven
- financieel effecten voor blijvers nihil

Groene Grondbank

Opzetten van Groen-Grond-Bank

- **Funding** obv 'impact investment'
- **Aankoop** 'vrijkomende gronden'
- **Verpachting** obv 'natuur-inclusiviteit'
- **Toevoegen** maatschappelijke functies

CommonGround - Land van Waarde

Draagt bij aan:

- Grondgebonden melkveehouderij, koeien in de wei en vogels erbij
- Natuurinclusieve landbouw en Nieuwe Natuur
- Circulaire Economie en Kringlooplandbouw
- Biodiversiteit en Agroforestry
- Klimaatneutrale Voedselproductie

clm

